

TÜRK SİNEMASINDA ÇEVRE SORUNLARININ TOPLUMSAL VE İDEOLOJİK BOYUTTA ELE ALINMASININ FİMLERE YANSIMALARI

Yrd. Doç. Arif Can GÜNGÖR*

ÖZ

Günümüz dünyasının önemli sorunlarının başında çevre sorunları gelmektedir. Çevre sorununun temel bir sorun olması ise gerek dünyamızın gerekse insan, hayvan ve bitki varlığının sürdürülmesi noktasında ortaya çıkmaktadır. Yani çevre felaketi insanlığın felaketidir. Dolayısıyla insanları varlıklarını tehdit eden bu felaketlere karşı uyarmak, doğru bilinçlendirmek her zaman olduğu gibi kitle iletişim araçlarının özellikle de görsel-işitsel etkin bir araç olan sinemanın görevi olmuştur. Bu makalede çevre sorunlarının görsel-işitsel bir bağlamda Türk Sineması'na nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Türk sinemasında içerik olarak doğayı ve çevreyi kullanan bir çok film yapılmış olmasına karşın çevre olgusunu ve çevre felaketlerini toplumsal, kültürel ve ekonomik temelli bir sorun olarak ele alan üç film tespit edilerek incelenmiştir.; Tanrı'nın Bağıışı Orman, Tuzak ve Manisa Tarzanı yapılan analizlerde Türkiye'deki çevre sorunlarına ve felaketlerine yaklaşımın basit bir "çevre kirliliği" sorunundan öte ideolojik boyutta toplumsal bir sorun olarak bu filmlerde nasıl işlendiği gözler önüne serilmiştir.

Anahtar Kelime: Türk Sineması, Ekoloji, Çevre, Yeşilçam.

THE REFLECTIONS TO FILMS OF TAKING A MATTER IN THE SOCIAL AND IDEOLOGIC CONTEXT OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS IN TURKISH CINEMA

ABSTRACT

One of the most important problems of today's world is the environmental problems. That the environmental problem is a main problem can be seen in both the animals' and plants' struggle for existence. Therefore an environmental disaster is humanity's disaster. For this reason, warning people about these disasters which threaten their lives has become the responsibility of the mass media, especially, an effective visual-auditory tool, the cinema. In this article, the main aim has been to show how environmental problems projects itself on Turkish Cinema, in a visual-auditory context. Although a lot of movies have been produced that use nature and environment as their contents in Turkish Cinema, three movies have been chosen and analyzed which deals with the understanding of environment and environmental disasters as social, cultural- and economic-based problems. In the analysis of "Tanrı'nın Bağıışı: Orman" (God's Gift: The Forest), "Tuzak" (The Trap) and "Manisa Tarzanı" (Tarzan of Manisa) it has been presented showed that the approach to the environmental problems and disasters in Turkey is more of a social problem of ideological structure rather than a simple problem of "environmental pollution".

Key Words: Turkish Cinema, Ecologie, Yeşilçam, Environment

* İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Bölümü, arifgungor@aydin.edu.tr

GİRİŞ

Acımasız, sorumsuz ve ölçsüz bir sanayileşme ve iktidar yarışı geçmişten günümüze kadar belli süreçlerden geçerek bugün insanoğlunun yeryüzünde yaşam alanına ilişkin en ciddi tehdit unsurunu meydana getirmiştir. Bu tehditlerden en önemlisi çevre sorunlarının artık birer çevre felaketine dönüşmesidir. Çevre felaketlerinin ürkütücü boyutlara ulaştığı günümüzde çevre bilinci dünya üzerindeki en önemli kavram olmuştur. Çünkü çevre demek “sürdürülebilir yaşam” yaşamın sürdürülemediği, insan varlığının devam etmediği bir evrende her şey ikinci plana düşecektir. Bu sebeple kitlelerde çevre bilinci oluşturmak, doğal yaşamın korunmasına ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak konusunda en önemli görev geçmişte olduğu gibi bugün de kitle iletişim araçlarına düşmektedir. Kitle iletişim araçları içerisinde ise en etkili olanlardan birisi sinemadır.

Aslında çevresel felaketlerin birikim süreci sanayi devrimiyle başlamıştır. Çünkü çevresel sorunların ortaya çıkışındaki en önemli sorunlardan endüstrileşme ve göç yani kırsal alandan kentlere giden insanlar yüzünden dünya üzerindeki kentlerin nüfusunun artması olmuştur. Tüm bu sosyal yapının dayattığı kurallar yani kapitalist zihniyet her ne pahasına olursa olsun verimlilik, üretim, kalkınma üzerine temellenmiştir. Kısa sürede gerçek ve normal olan buymuş gibi meydana gelen algı sorunun nedenleri ve çözümleri üzerine samimi ve reel bir yaklaşım sergilenmesine engel olmuştur. Şu halde anlaşılmıştır ki çevre sorunu basit, biyolojik kökenli, algı yönetimiyle örtbas edilebilecek bir sorun değil ekonomik, toplumsal ve kültürel kökenleri olan yaşamsal bir sorundur.

Sinema farklı yönleriyle insan ve toplum yaşamında yer almış hem bir iletişim aracı hem de bir sanattır. İçerisinde doğa ve insana yönelik vurgular yapılan çok sayıda Türk filmi olmasına karşın; “ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların bir yansıması olarak çevreye yönelik” yapılan yerli filmlerin sayısının az olduğu görülmektedir. Geçmişten günümüze bakıldığında bunlar içerisinde; Türk sinemasının kurucu yönetmenlerinden birisi olan Lütfi Akad’ın Orman Bakanlığı için çektiği bir belgesel “Tanrı’nın Bağışı Orman-1965”da ormanların bir ülke için önemi Lütfi Akad’ın diğer tüm filmlerindeki toplumsal sorunlara olan yaklaşım ustalığıyla hem de 1965 yılı gibi erken bir dönemde işlenmiştir. Diğer bir film ise Cüneyt Arkın’ın başrolde oynadığı ve Atıf Yılmaz’ın yönettiği “Tuzak-1976” bir kasabanın çevre felaketiyle karşılaşmasına neden olan fabrikatörden hem babasının intikamını almaya çalışan, hem de ülkesine hizmet etmek isteyen çevreci, vatansever bir doktorun mücadelesinin filmidir. Bu makalede Türkiye’de çevre sorunlarına bu bağlamda yaklaşım sergileyen üç film analiz edilmektedir.

ÇEVREYLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

Türk çevre yasasında çevreye verilen anlam yukarıda belirtilen tanımlarla örtüşür, yasaya göre çevre, çevre korunması, çevre kirliliği, sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kalkınma gibi tanımlar Türkiye’de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Çevre, insanın diğer insanlarla karşılıklı ilişkilerini insanların bu ilişkilerin sürecinde birbirini etkilemesini, insanın kendi dışında kalan canlı varlıklarla yani bitki ve hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ve etkileşimlerini insanın canlılar dünyasının dışında kalan ama canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortamlardaki tüm cansızlarla yani toprak, hava, su, yer altı

zenginlikleri ve iklimle olan karşılıklı ilişkilerini ve bu ilişkiler çerçevesinde etkileşimlerini anlatır. (Keleş, Hamamcı; 2002, 52)

Ekoloji, 1866 yılında ilk kez Alman bir biyolog tarafından Ernest Haeckel tarafından kullanılmıştır. Canlı varlıkların yaşam ortamıyla ilgili bilimsel bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Yunanca Oikos(ev), Logos(bilim) kelimelerinden türetilmiştir. O günden bugüne canlı organizmalarla çevreleri arasındaki karmaşık ilişkiyi araştıran 1960'lara kadar bir bilimdalı olarak görülmüştür. 1960'larda doğa korumacılarına verilen bir ad olmuş, sonra da korumacılığı siyasal eylem dönüştürenlere ekolojist denmiştir. İlk anlamıyla terim çevreyle politikanın kesişme alanına, çevre sorunlarının politikasına, çevre için örgütlenenlere, hareket ve partilere gönderme yapar.

Siyasal Ekoloji, toplumdaki iktidar ilişkilerine yoğunlaşarak çevresel bozulmanın nedenlerini ortaya koymaya çalışır. (Keleş, Hamamcı; 2002, 46, 60)

TÜRKİYE'DE ÇEVRE OLGUSUNA YAKLAŞIM VE KAVRAMLARIN TANIMLARI

Türk çevre yasasında çevreye verilen anlam yukarıda belirtilen tanımlarla örtüşür, yasaya göre çevre, çevre korunması, çevre kirliliği, sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kalkınma gibi tanımlar Türkiye'de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı,

Çevre korunması: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü,

Çevre kirliliği: Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi,

Sürdürülebilir çevre: Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini

Sürdürülebilir kalkınma: Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi ifade eder. (Kıyı Kanunu ve Çevre Kanunu, 2008;124)

Çevre sorunları, toplumsal bir niteliğe sahiptir. Hem sebepleri hem de sonuçları itibarıyla, çevre sorunlarının temelinde bir zihniyet değişiminin yer aldığı görülür. Dolayısıyla, çevre sorunlarının anlaşılması için sorunun öncelikle toplumsal nitelikli olduğu kabul edilmelidir. Çevre sorunlarının doğa bilimleri gözüyle incelenmesi gerekli olmakla birlikte, yetersizdir. Çünkü doğa bilimlerinde çevre sorunları “çevre kirliliği” olarak algılanmaktadır ve bu durumun toplumsal, ekonomik, kültürel boyutları göz ardı edilmektedir. Aslında çevre sorunları, içinde çevre kirliliğinin de bulunduğu pek çok sorunun olduğu daha geniş bir çerçevede düşünülmelidir. Bu nedenle, çevre sorunlarının, toplumun gelişim / değişim süreçlerini içerecek biçimde, sosyolojik açıdan incelenmesi ve doğa bilimlerinin yerinin bu geniş çaplı inceleme içinde tespit edilmesi daha uygundur. Aksi takdirde çevre sorunları

kamusal bir sorun olmaktan ziyade kamu yöneticilerinin / teknisyenlerin sahiplenmesi gereken bir sorun olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. (Mutlu, 2007; 1)

ÇEVRE VE SİNEMA İLİŞKİSİ

Devlet açısından olmasa da geçmişte Türkiye’de çevre olgusu sivil kuruluşların gündeminde varlığını hep sürdürmüştür. Dünyada ve Türkiye’de çevreye yönelik sorunların dikkate değer olmadığı yıllarda 1955 yılında doğa ve çevre konularında çalışan en eski derneklerden biri olan “Türkiye Tabiatını Koruma Derneği” kurulmuştur.

Bunlarla birlikte geçmiş yıllarda ilk kez çevre ve çevre sorunlarıyla ilgili BM tarafından önemli bir konferans gerçekleştirilmiş ve bu konferansa Türkiye ile birlikte pek çok ülke katılmıştır. Konferansın sonunda yayınlanan deklarasyon dünya çevre faaliyetleri açısından önemli ilk atılımdır. 1972 de yayınlanan deklarasyonun 19. maddesi kitle iletişimi ve çevre sorunları ilişkisi açısından önem arz etmektedir.

Bu bağlamda çevrenin hem biyolojik kirlilikle ilgili sorunları hem de bu sorunların kökeninde az gelişmişliğin ve eğitimsizliğin yer aldığına, ekonomik ve sosyal kalkınmanın insani ve doğal bir çevre için gerekliliği bu nedenle de gelişmekte olan ülkelere yardım edilmesi mecburiyetine vurgu yapılmıştır. Kalkınma, adalet ve çevrenin korunmasıyla ilgili ilişkilerde çelişkilerin giderilmesi en önemli çözüm olarak öne sürüldüğü görülmektedir. Böylece çevre ile ilgili sorunların çözümünün merkezinde sosyal, kültürel, ekonomik sorunlarının çözümünün yattığı görülmektedir.

“Çevre olaylarında eğitim; genç nesil kadar yaşlılar için de; korunmaya muhtaç gruplara özel önem verilerek, bireylerin teşebbüslerinin ve toplumların çevreyi koruma ve geliştirmesi için insan boyutu açısından bilinçli görüşü genişletmek ve sorumlu icraatı sağlamak için şarttır. Kitle iletişim ortamının çevrenin bozulmasına katkıda bulunmayı engellemesi, tam tersine insanın her yönde gelişmesini sağlayacak şekilde çevreyi korumak ve iyileştirmek ihtiyacı ile eğitsel bilgiyi yayması şarttır.”(Aktan, 2000;1)

Stockholm çevre konferansının 19. maddesi ise yapılan tüm tespitlerin sonunda çözüm önerilerinin özellikle de kitle iletişim araçlarının bilinçlendirme ve eğitim işlevinin önemini açıkça yansıtmaktadır.

Burada da görüleceği üzere kitle iletişim araçlarına özellikle de sinemaya çevre bilinci açısından önemli görev düşmektedir. Bu anlamda Lütfi Akad’ın “Tanrı’nın Bağışı Orman” bu

konuda Türkiye için erken-hatta dünya için- bir belgesel film niteliği taşıırken 1976 yılında çevrilmiş olan “Tuzak” filmi de erken dönem yaklaşımlarından birini oluşturmaktadır. 1994’te çekilmiş “Manisa Tarzani” ise artık hem dünyada hem de Türkiye’de çevre bilincinin iyice gündeme geldiği bir döneme denk düşmektedir.

Fakat şu bir gerçektir ki yukarıdaki deklarasyonda üzerine vurgu yapılan maddeler bağlamında ortaya konulan eğitici, bilgilendirici ve bilinçlendirici dramatik görsel-işitsel ürünler sınırlıdır; “Tanrının Bağışı Orman”, “Tuzak”, “Manisa Tarzani” bunlardan en önemlileridir.

Stockholm konferansına imza atan bir ülke olarak çevre devlet politikası içine girmiştir. Çevreye yönelik devletin çalışmaları ilk kez 3. beş yıllık kalkınma planına dahil edilmiştir. Bundan sonra hep kalkınma planlarında yerini almıştır. 1978 yılında çevre genel müdürlüğü kurulmuştur. 1991 yılında Çevre Bakanlığı’na dönüştürülmüştür. Esas itibarıyla bu gelişim sürecinden de anlaşılacağı üzere Türkiye’de çevreciliğin devletin tekelinde olduğu görülmektedir ve çevre politikalarıyla devletin en önemli ve öncelikli konusu “kalkınma, ilerleme ve gelişme” ile çevreyi koruma arasında ciddi bir ikilem yaşanmıştır. Tercih yapma durumunda kaldığında ise devlet elbette ki Cumhuriyetin amacı “çağdaş medeniyetler seviyesine çıkmak” doğrultusunda kalkınma ve gelişmeye yönelik olmuş çevrecilik ikinci plana atılmıştır. 1990 yılından sonra ise kurumsal çevrecilik hızla tırmanmaya başlamıştır. (Çaha, 2010; 2-3)

“Eğitici, bilgilendirici ve bilinçlendirici niteliğe sahip, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların bir yansıması olarak çevre sorunlarını ele alan, farklı dönemlere ait üç filmin analizi”

“TANRININ BAĞIŞI ORMAN”

Tanrı’nın Bağışı Orman, belgesel tarzda yapılmış bir filmidir. Türk Sineması’na yeni bir kimlik, üslup getirmeye çalışan Ömer Lütfi Akad, konulu filmler yerine 1962-1964 yılları arasında belgesel çalışmalarına başladı. Orman İşletmeleri Genel Müdürlüğü için ”Tanrının Bağışı Orman” adı altında bir belgesel film gerçekleştirdi. Bu belgeselin gerçekçi bir sinema için ilk adımlardan biri olduğu konusunda Halit Refiğ’in farkına varıp ilk kez yazdığını belirtmektedir. Yani bu film ileride kuramsal olarak da gündeme gelecek olan “gerçekçi” Türk sineması için bir başlangıç olacaktır. Tanrının Bağışı Orman’da baştan sona kadar yalın, kısa fakat etkili bir dil kullanılmıştır. Lütfi Akad sinemasının da genel özelliği olan bu özellikler belgeselin başarılı olmasında en önemli unsurlardan biridir. Tüm film boyunca Akad ağacın ve ormanın insan yaşamı üzerindeki etkisini her yönüyle anlatır. Ayrıca bir zamanlar her yeri ormanlarla kaplı olan güzel ülkemizin neden ve nasıl bu zenginliğini yitirdiğini kendine has yalın, yapmacıksız, sinema dilini çok başarılı bir biçimde kullanarak anlatmaktadır. Bu zenginliğin nasıl ve neden kaybedildiğine örnek olarak Kızılcahamam’ın Bayır Köyü’nü göstermektedir. Film ülkemizin orman sorunu üzerinden temel birtakım gerçeklerini dile getirmesi, Lütfi Akad’ın tüm geçmişte yaptığı ve gelecekte yapacağı filmlerinin temel düşünsel ve dramatik yapısı açısından ele alınması gereken başarılı bir belgeseldir.

Belgesel Bolu, Kızılcahamam, Belgrad, Düzce ormanlarında Konya, Karacapınar, Osmaniye, İskenderun bölgelerinde çekildiğini yazan bir jenerikle başlar.

TOPRAK KAYBI VE GÖÇ:

Çorak, bir arazi görülmektedir. Rüzgar arazideki birkaç ot parçasını oynatmaktadır. Korku ve gerilim dolu bir müzik eşliğinde tüm görüntü ve efektlere anlatıcının sesi eşlik etmeye başlar. Gösterilen yer Anadolu’da bir bozkır köyüdür. Bozkırda hayatın çetin ve yıpratıcı olduğunu betimleyen sahnelerin ardından bozkır tabiatının köylüler üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulayan kadın, çocuk, hayvan görüntülerinin ardından yağmur duasına çıkan köyün erkekleri görüntüye gelir. Çorak arazide toz duman arasında başlarında bir imam ve kesilmek üzere götürülen bir adakla birlikte köylüler görünür. Duaya başlarlar. Duanın ardından yağmur iner. Anlatıcı yağmur’un ilk önce bir rahmet ama çok geçmeden bu kıraç topraklarda bir felakete dönüştüğünü söyler ve şiddetli sel ve toprak kaybindan her yıl 400 milyon ton toprağın denize sürüklendiğini vurgular. Yani ağaç yalnızca ağaç değildir. Aynı zamanda toprağında bekçisidir. O olmadığında toprak kayar ve kaybolur gider. Ağaçsız topraklarsa insanı yurdundan eder.

Bozkır, sel ve ardından toprak kaybının köyden kente göçün ana sebebi olduğunu vurgulayan Lütfi Akad’ın ileride çekeceği köyden kente göç olgusunun temel sosyolojik saptamalarına da bu belgeselde sahip olduğunu şu sözlerden anlıyoruz; “Yıllar yılı güvenilen basılan toprak da akıp gitmektedir. Bastığı toprağa da güveni kalmazsa insanın sonrasında göç gelir artık...” sözün üzerine eşyalarını yüklemiş köyü terk eden insan görüntüleri gösterilir.

FEODAL YAPI, SINIF AYRIMI VE ÇEVRENİN TAHRİBATI:

Feodal yapının kırsaldaki insanlar arası sınıfsal ilişkilere etkisini görüntü ve sözlerle dile getirmekte, bir köyde keçilerin genelde hali vakti yerinde olan zengin ailelerin elinde olduğunu söylemekte, “Köylüye düşen bir lokma ekmektir..” diyerek adeta 1967’de çekeceği Hudutların Kanunu’nun sinyallerini vermektedir.

“Ovaların, ormanların, işe yarayan verimli her toprağın sahibi vardır” diyerek çevre felaketlerini ve bunların köylü üzerindeki yansımalarını sınıfsal bir çatışmanın varlığına bağlayan sosyolojik tespitite keçi sürüleri gösterilerek keçi sürülerinin genelde köyün zengin ailelerine ait olduğu, böylelikle yoksul köylünün geçim kaynağının feodal yapıdaki zengin toprak sahiplerinin bilinçsizliği ve ihtirasları yüzünden kaybolduğu vurgusu yapılır. Bu vurgu sadece keçilerin tahribatıyla sınırlı kalmaz. Kaçak ağaç kesimi ve para kazanma, daha çok kazanma hırsıyla gerçekleştirilen talanda işçi olarak çalışan orman köylüsüne ise pay olarak bir lokma ekmek düşüğünü söyler.

ORMAN KÖYÜNDEN BOZKIR KÖYÜNE “BAYIR KÖYÜ”

Yaşamak herkes için en temel güdüdür. Eğer yaşama arzusu hesapsız, rastgele bir kazanma hırsına dönüşürse zengin kaynaklar bir gün gelir kurur. Fakat tabiat her şeye rağmen direnir. “Dağların kuytusunda kaybolmuş bu orman köyü Ankara’nın Kızılcahamam İlçesine bağlı Bayır Köyü’dür.” diyerek tüm söz edilen olgular bir köy üzerinde somutlaştırılır. Bayır Köyü’nün eskiden bir orman köyü olduğu fakat zaman içerisinde ormanların tahrip edilerek kurak bir bozkıra dönüştüğü Muhtar’ın ağzından dile getirilir. Artık onlarca haneye bir tarla yetmemektedir. O halde tek çare vardır.”Göç”. Köyün içler acısı hali, köylülerin sefilliği, terkedilmiş bir köy görüntüsü, korku ve gerilim müziği eşliğinde görüntüye gelir. Zamanın

orman köyü olan bu köyde yakacak için tezek kullanıldığını belirtirken tezek yapan bir köylü kızın elleri görüntüye girer. Bu esnada kız elindeki tezeği kameranın camına bulaştırır. Etkili ve sıra dışı bu anlatım şekli izleyici açısından bir şoktur. Ayrıca belgeseli bir film izliyormuşçasına takip eden seyirciyi uyararak, belki de tüm bu yapılanlara seyirci kalan “seyirciyi” de çevre ve orman tahribatında suçlular listesine koyan bir protestonun göstergesi olabilir.

ORMAN KÖYÜ, YAŞAM, REFAH VE MUTLULUK:

Bir “orman köyü” görüntüye gelir. Önce çevre felaketi, tahrip edilmiş doğa ve mutluluğu kaybetmiş yoksul insanların anlatıldığı bozkır köyü anlatılırken şimdi bir orman köyü örnek gösterilerek aralarındaki farklılık vurgulanmaya çalışılmaktadır. Köylülerin ormanı kullanmalarında “Orman İşletmeleri Genel Müdürlüğü”nün katkılarının işlendiği bu bölümde Ormanın olduğu yerde işin, ekmeğin, zenginliğin, mutluluğun olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır. Ormanın tahrip edilmeden sürdürülebilir çevre süreci içerisinde nasıl kullanılabileceği konusunda bilgiler verilir. Köylülerin çalışmaları gösterilir. Ormanda kesilmeye uygun bir ağacın kesilip, işlenerek kent yaşamına masa, sandalye vb. gelmesi anlatılmaktadır.

TANRININ İNSANLARA BAĞIŞI

Orman alanlarında sürdürülebilir bir çevre için açılan alanların ve kesilen ağaçlarına yerine sürekli yenileri dikilmektedir. Bu tanrısal işin insan gücünün dışında gerçekleştiği söylenir. Dikilen ağaçlar her yıl bir parmak büyüyerek ağaca, ağaçlar da ormana dönüşecektir.

“TUZAK”

Film birbiri ardına kirli çevre görüntüleriyle başlar. Akan pis sular, başıboş hayvanlar, leşler ve çöpler bir gerilim müziği eşliğinde verilmektedir. Bu görüntüler bir fabrika bacası görüntüsüne bağlanır. Fabrika bacası, kirlenmiş bir çevre ve bu ortamda yaşayan canlılar birbiri ardı sıra gösterilerek sanayi, çevre kirliliği ve toplum ilişkisine vurgu yapılmaktadır. Bu şekilde jenerikle birlikte filmin çevre sorununa yönelik temasıyla ilgili izleyenlere bir ön bilgi sunulmaktadır.

Sarhoş Tahsin(Gazeteci) körfezi bekleyen çevre felaketiyle ilgili bir yazıyı Belediye Başkanı'na (Avni Baba) gönderir. Avni Baba adından da anlaşılacağı üzere babacan, kasaba halkını çok seven ve sevilen biridir. Namuslu ve halkçı siyasetin devlet organındaki temsili olarak kullanılmaktadır. Avni Baba'nın karşısında çıkarı için hiçbir şeyi yapmaktan çekinmeyen, açgözlü, halkı ve halkı önemseyen insanları küçük gören, tehlikeli halk düşmanı bir kapitalist olarak Fazıl yer almaktadır.

Fazıl kasabada bir fabrika açmaya çalışmaktadır. Fakat atık suyu temizleyecek olan filtreyi satın almak ve takmak istemez. Bu şartlarda eğer fabrika açılırsa körfezde balık kalmama tehlikesi söz konusudur. Bu ise Fazıl gibi aç gözlü birinin umurunda değildir. Fazıl Avni Baba'yı sıkıştırılmaktadır. Bir an önce fabrikasını açmak istemektedir. Okul'un genç, idealist ve güzel öğretmeni, Sarhoş Tahsin ve Avni Baba'nın eşi Hoca Anne ve Öğretmen Zeynep

Avni Baba'yı fabrikanın yaratacağı çevre felaketi konusunda sürekli uyarın, çevre ve insanlık bilincine sahip, iyi, dürüst ve aydın insanlardır.

Avni Baba'nın Amerika'da tıp okuyan oğlu Ömer'den telgraf gelir. 15 günlüğüne tatilini geçirmek için kasabaya gelecektir.

Çevre bilinci üzerine yapılmış bir film olan Tuzak çevre sorunlarıyla ideoloji sorununun aynı paralelde olduğunu ortaya koymaya çalışan tezler sunmaktadır. Bu bağlamda da sorunun tarafları kişileştirilmiş gerek ilişkilerle gerekse diyaloglarla çevre sorunlarının sosyal, ekonomik, siyasal nedenleri görsel-işitsel bir dramatik yapı içinde tartışılmıştır.

Fazıl'ın “Kasabaya sanayi, getiriyoruz 250-300 kişi çalışacak” işsiz insanlar iş sahibi olacak gibi kalkınma söylemlerine karşı “50 milyon harcıyorsun da 500 bin TL harcamıyorsun...filtre tak...bana halk zararına bir şey yaptırılmazsın...Kanuna uyacaksın” söylemini kullanan Avni Baba'yı ikna edemeyeceğini anlayan Fazıl'ın bir çok kapitalist gibi amacı uğruna her türlü yola baş vurabileceği önermesini sunacak bir sahneyi kullanır yönetmen Atıf Yılmaz; Fazıl akşam Avni Baba'yı oğlu Ömer'in gelişini kutlamak için meyhaneye davet eder. Fazıl'ın iki adamı Nuri ve Mahmut Avni Baba'yı öldürür. Başka bir çocuk bulur para karşılığı suçu üstlendirirler.

Ömer Ayvalık'a gelir. Babasının ölüm sebebini araştırmaya başlar. Bu arada kimsesiz Osman'la iyi bir ilişki içerisine girer. Osman Zeynep öğretmenin evlatlığıdır. Ömer batı eğitimi almış bir gençtir. Çocuklar “coni” diye peşine takılırlar.

Ömer hapisaneye gider. Suçlu çocukla görüşür. Cinayeti sorar. Çocuk ısrarla cinayeti işlediğini söyler. Kasabalı Fazıl'ın fabrikasına ortak olduğu ve kızıyla evleneceği dedikodusuyla çalkalanmaktadır. Avukatla konuşur. Cinayeti onun işlediğine inanmadığını söyler. Çocuğun avukatlığını yapmasını ister.

Fabrika büyük bir tören ve kokteyle açılır. Fabrika açılır açılmaz atıkların suya karışmasını görürüz. Ömer'i Fazıl'ın kızı Hülya'yla flört ederken görürüz.

Fabrikanın açılmasına neden karşı çıktığını, babasının neden buna karşı çıktığını öğrenmek için öğretmenin evine gider. Öğretmen Zeynep gerçekleri Ömer'e anlatır. Fabrikanın denize tarım ilacı akıttığını ve filtre takılmadığı için çevreyi kirleteceğini bu sebeple hem Avni Baba'nın hem de halkın fabrikaya karşı olduğunu söyler.

Ömer Hasan'ın gerçek katil olmadığını iyice emin olur. Hasan gösterdiği fotoğrafı tanınamaktadır.

Denizde ölü balıklar görülür. Halk balıkları toplayarak evlerine götürür. Çocuklar denize girer kovalarla balık toplayıp evlerine götürürler. Ahali ve Ömer fabrika müdürüne gider durumu anlatırlar. Müdür İdris Fazıl Bey'i arar. Durumu belirtir. Bu arada sahile “Burada denize girilmez” yazısı yazılır. Tahlile numune gönderilir.

Osman hastalanmıştır. Ateşi yükselmiştir. Ömer gelir. Tedavi eder. Bu sırada Öğretmen Zeynep'le sohbet eder birbirilerini daha iyi tanırlar. Bu kez Batılı bir eğitim almış Ömer'in

olaylara serinkanlı bakışını eleştiren bir sahne karşımıza çıkar; Öğretmen fakir bir aileden geldiğini zorluklarla mücadele ettiğini anlatır. Ömer ona gıpta eder. Uzun zamandır mücadele etmesini unuttuğunu bazen birisine yumruk vurmak istediğini ama kendisini tuttuğunu söyler. Zeynep “tutma kendini hak edene vur” der. Filmde zaman zaman vurgulanan bozuk düzenle çevre kirliliği arasındaki ilişkiye bir kez daha gönderme yapılmıştır. Fazıl kapitalist düzenin unsurlarından biridir ve her konuda olduğu gibi maddi çıkarları karşısında halk sağlığını da hiçe saymaktadır. Yani yumruğu hak edenlerden biri olarak gösterilmektedir. Kötülerle mücadelenin yolunun kavgadan geçtiği vurgusunun ardından filmin hem aksiyon dozu artmakta hem de kötülerle Ömer’in yumruklu ve tekmeli mücadelesi başlamaktadır.

Osman ve diğer çocuklar doktor Ömer’in çalışmalarıyla ölümden kurtulurlar. Kasabalı Ömer’i bir kahraman gibi görmeye başlar. Fazıl’ın arabasının önünü keser. Suyu tahlile gönderdiğini ve temiz olduğunu söyler. Ömer “o halde torununu denize sok” der. Fazıl torununu denize atar tam bu sırada Ömer çocuğu tutar. Fazıl’ın para hırsı yüzünden kendi torununu bile ölüme götürecektir kadar tehlikeli biri olduğunu görmüş oluruz.

Ömer bir gece gizlice fabrikaya girer ve babasının rüşvet karşılığı verdiği iddia edilen kağıdı bulur. Bu sırada Fazıl’ın adamları onu yakalamaya çalışırlar. Ömer hepsini döverek fabrikadan çıkmayı başarır. Evrakı gazeteye verir. Avni Baba aklanmıştır. Söylendiği gibi ölmeden önce Fazıl’la anlaşmamış, rüşvet karşılığı imza atmamıştır.

Fabrika zehirli atık üretmeye ve denize boşaltmaya devam etmektedir. Bu esnada Osman ölmüştür. Osman’ın ölümü adeta denizin de ölümüdür. Ömer bir gece gizlice atık tüneline girer. Dinamitler.

Fazıl şiddet kullanmaya başlar. Önce Ömer’i döverler. Sonra Sarhoş Tahsin’in matbaasını kundaklarlar. Avukat’ı da Hasan’ın duruşmasına girmemesi için tehdit ederler. Hasan’ı konuşmaması için öldürürler. Ömer babasını bulur. “fazla ceza almaz. Sana para veririz dediler. Biz de suçu kabul ettik” deyince her şey açığa çıkar.

Katil Fazıl’ın adamı Nuri’dir. Yunanistan’a kaçmak için para ister. Vermeyince Nuri onu da öldürür. Ömer eve geldiğinde yerde yaralı ölmek üzere olan Fazıl’ı görür. Hastaneye kaldırır. Çok zor bir ameliyatla babasını ve Osman’ı öldüren Fazıl’ı kurtarır.

Nuri Yunanistan’a kaçmak üzeredir. Tüm denizciler Avni Baba için bir araya gelirler. Halk onların sağlığını ve geleceğini düşünen, onların dostu Avni Baba için bir araya gelmiştir. Birlik olmuştur.

Fazıl’ın odasına gelen Ömer kinaye yapar; “Çok iyisin Fazıl Bey, ölmedin, üç kişinin katili olarak yargılanacaksın, çok iyisin...” der. Kasabada kalmaya karar verir. Zeynep’le evlenirler. O da tıpkı babası gibi halkı için çalışacak onun geleceği ve refahı için mücadele edecektir.

“MANİSA TARZANI”

Türkiye Cumhuriyetinin çevreyle olan ilişkisinin kökeninde emperyalizmle olan ilişkisinin yattığı düşüncesini ilk belleklerde uyandıran dolayısıyla Türk tarihindeki ilk çevreci “Manisa Tarzani” olarak adlandırılan Ahmet Bedevi’dir. Osmanlı Devleti yıkılmış yeni bir devlet

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurtuluş savaşı mücadelesinden galip çıkarak düşmanı yurttan kovmuştur. Ülkemizi paylaşmak isteyen emperyalist batılı güçlerle savaşan ordunun bir askeridir Ahmet Bedevi. Kurtuluş savaşından gösterdiği yararlılıklardan dolayı TBMM istiklal madalyası takar. Yerleşmek için Manisa'ya gelen Bedevi Yunanlılar tarafından yakılmış, çorak bir kasaba bulur karşısında Manisa'yı yeşertmeye yemin eder. Yeni ve farklı bir çevre mücadelesinin içine girer. Bu kez karşısında apaçık bir düşman değil açgözlülük, vahşi kapitalizm, inançsızlık, sömürü ve cehalet durmaktadır. Manisa halkı tarafından çok sevilmiş, 1963'te öldükten sonra da unutulmamış, heykeli dikilmiş sıra dışı bir kişilik olan Bedevi'nin hayatı Orhan Oğuz tarafından 1994 yılında film haline getirilmiştir. Türk sinemasında gerçek çevreci anlamda yapılmış ilk filmidir.

Manisa şehrine bir otobüs gelir. İçinden Topal Kadir adında bir ihtiyar bir de savaş gazisi Ahmet inerler. Bir süre sohbet ederler. Topal Kadir kıraç tepeleri, göstererek bir zamanlar yeşil olduğunu fakat düşmanın kaçarken yaktığı söyler. Ahmet'i seven ve gazi olduğunu öğrenen Topal Kadir ona belediyede bahçivan yamağı olarak iş bulur.

Köylü bir kadın kesmiş olduğu bir ağacı sürükleyerek götürmektedir. Düşen dal parçasını Ahmet alır ve diker. Yediği meyvenin tohumunu çıkarır sonra ekmek üzere çantasına koyar. Bu sırada belediye binasından Manisa'da su yüzünden cinayet çıkacak diye bağırان bir kadının çıktığı görülür. Bir öğrenci bayılmış doktora getirilmiştir. Sebebi okulun bahçesinde bir tek ağaç gölgesi olmamasıdır.

Filmin ilk sahneleri Ahmet Bedevi'yi tanıtmakla ve Manisa'nın çevre sorunlarını ortaya koymakla geçer. Bu sorunların hepsinin ardında bir neden yatmaktadır. Ahmet bu nedenleri iyi bilmekte ve bunun üstesinden gelmek için çaba harcamaktadır. Çeşme başında kadınlar kavga etmektedirler. Çünkü su ince akmaktadır. Tabiattaki aksamaların yetersizliklerin çevre sorunlarının insan ilişkilerini nasıl bozduğunu, huzur ve asayışı ne şekilde bozarak toplumsal sorunlara yol açabildiğini görmek açısından bu sahneler önemlidir. Ahmet Spil Dağı'na çıkar. Çağlayanın yönünü kayalarla değiştirir böylece su daha çok akmaya başlar. Kavgalar kesilir. Deli Fadime Ahmet'e hayranlıkla bakar.

Ahmet kasabada insanlarla ilişkiler kurmaktadır. Kendi gibi çevre konusunda hassas Öğretmen konuşur. Birlikte Ahmet Kutsi Tecer'in "Tabiat Odam" şiirini okurlar. Tabiatın insana karşı şefkatli davranmasından ve onu daima korumaya çalışmasından söz ederler.

“Severim kırlarda ben yaşamayı,
On iki ayı.
Severim kırların yeşil göğsünü,
Bütün süsünü.

Ölürsem istemem ne yas, ne kefen,
Ne başka bir fen.
Üstümden kalkmasın çimen, çiy, yosun,
Ruhum uyusun.”

Bahçede çocuklara masal anlatır. Her zaman olduğu gibi ağaçların önemini anlatır. Bu esnada ilk kez kötü adam Cemal'i görürüz. Cemal Ahmet'in tavırlarından, insanları bilinçlendirmesinden rahatsız olmuştur. Çocukları kovar.

Belediye Başkan yardımcısının odasına biri girer. Yol yapımı, asfaltlama ve benzin istasyonu kurulması için ağaçların kesilmesi gerektiğinden söz eder. Bu sırada çocuklar ağaç dikmektedirler. Öğretmen hanım da çalışmalara katılır. Ahmet'le aralarında duygusal bir yakınlaşma olduğunu görürüz. “Siz buraya geldiğinizden beri Manisa'nın rengi de kokusu da değişti” der.

Bir gün havale geçiren Emin'i Spil dağında şelaleye götürerek iyileştiren Ahmet hem Cemal'in halkı kışkırtması hem de çocukla birlikte ortadan kaybolmaları üzerine sapıklıkla suçlanır. Ahmet Manisalıları kırmıştır. Madem herkes beni sapık bilir diyerek Spil'e çıkar orada kendine taştan bir kulübe yapar. Emin'in sapaşğlam ayakta olduğunu gören ahali, herkesten kendini soyutlayarak inzivaya çekilmiş, saç sakalı uzamış Ahmet'i ermiş zanneder. Ahmet okumamış olmasına karşın kitap okuyan, aydın ve ileri görüşlü bir insandır.

Fakat kasabaya başka bir yerden gelmiş olması, insanların alışkın olmadığı davranışları, Cemal ve yandaşı politikacıların kışkırtmalarıyla zaman zaman zor durumlara düşmektedir. Örneğin belediye Başkanı çıkarlarına dokunan Ahmet'i casuslukla itham eder. Polis Ahmet'i alır götürür. Deli Fadime, minnet ve sevgiyle Ahmet'i izler; “ Gene gelecek kim bir ağacın dalını keserse onun rüyasına girecek...hem suyu da benim için getirdi.” diye söylenir.

Ahmet sorgulandıktan sonra geri döner. Spil'den Manisa'ya bakar ve “seni giydirmek için soyunuyorum Manisa” der. O günden sonra uzun saçları, sakalı ve altında siyah bir şorttan başka bir şeyi olmayan çıplak vücuduyla mücadeleye başlar. Bu haliyle o yıllarda dünya sinemasının en popüler filmlerinden biri olan John Weismüller'in oynadığı Tarzan'a benzediği için biraz da alaycı bir biçimde Tarzan diye çağırılır. Bir gün yol açmak için gelen dozerlerin önüne çıkınca karşında genç bir mühendis bulur. Mühendis, bilgiç, kendinden emin kararlı ve buyurgandır. Ahmet'in ne yapmak istediğini bir türlü algılayamamaktadır. Yapılan hareketi amaçsız ve yanlış bir tepki olarak görür. “Manisa'ya yol yapmaya geldik biraz medeni olun “diye hem ağaçları kesmek istemeyen işçilere hem de Ahmet'e bağırır. Bu sahnede iki görüşün çatıştığı görülür. Mühendis genç, modernleşmeye çalışan, sanayileşmeyi kalkınmanın ve medeniyetin en önemli yapı taşı olarak gören her hangi bir çevre bilinci taşımayan devletin yaklaşımını temsil etmektedir. Kendisini ilkelikle suçlayan mühendise “medeniyet bu ağaçların kesilmesiyle açılacak yoldan geçmez” diyerek. Döneminin ötesine geçen bir ileri görüşlülükle her ne pahasına olursa olsun bir kalkınma ve modernizasyon anlayışının yanlışlığına vurgu yapar. Çok uzun yıllar sonra önemi açığa çıkacak bu söz medeniyet / ilkelik karşıtlığının dönemlere göre nasıl bir değişim evresinden geçtiğini Ahmet'in sözünün önemini bugün anlamış bulunmaktayız. Filmin temel meselesini de ortaya koyan bu söz genç mühendisin o gün ilkelikle suçladığı bu durum bugün tam tersi bir medeni davranış göstergesidir(samimiyeti tartışılmakla birlikte). Ayrıca açılacak olan yol evrensel bir boyuta ulaşmakta olan kapitalizmin ürünlerini ve anlayışını ülkenin en ücra köşelerine kadar ulaştıracağı yoldur. Yani modernizmin hem ilerleme hem yozlaşma çelişkisini içinde barındırdığı durumun ince bir eleştirisi de yapılmaktadır. Kasabada düzenlenmiş bir baloda vali modernleşmeye vurgu yapacak biçimde “ülkemizin asrileşmesi için bu tür faaliyetler şarttır” sözü dönemin sosyal, politik, ekonomik art alanını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Batının malları yavaş yavaş çarşılarda boy göstermektedir. Bakkalın kapısına koka kola levhası asılmıştır. Demokratikleşmeye sıra gelmiştir. Ulusal Parti adında yeni bir oluşum Manisa’da kurulmaya çalışır. Manisa’yı cennete çevireceğiz diyerek Ahmet’i de saflarına alan yeni Ulusal Parti’nin başkanı parti seçimi kazandıktan sonra sözünde durmaz. Başta öğretmen hanım, Ahmet olmak üzere kasabanın tüm aydın insanları kandırıldıklarını anlarlar. Bu kez çevreciliğin karşısında sözde demokrasinin en önemli kurumları olan siyasal örgütlerin içerisinde yer alan kişilerin kazanma hırsı karşısındaki durumu işlenmiştir. Manisa Tarzanı söylemleriyle çelişen politikalar üreten siyasetçilerin kişisel çıkarlarını da işin içine katmalarını ve halkın rahatça gözünü boyayabilmelerini ve bu durumun çevreye olumsuz etkilerini “siyaset tabiatı bozdu. İnsanlar çıldırmış olmalı tabiatın yeşilinin değil paranın yeşilinin peşinde koşuyorlar” diyerek vurgular.

Hayatını kurtardığı Emin Kore’ye gider. Makinalaşmanın ağaçları ve çevreyi yok eden yönü birer canavar gibi gösterilen ve rahatsız edici sesleriyle motorlu testereler Ahmet’in ve çocukların elleriyle diktiği, her birine evlatlarını diyerek onlarla konuştuğu ağaçları bir bir keser. Kesilen ağaçların çığlıkları duyulur. Bir ağaç devrilirken Ahmet’in de devrildiğini görürüz. Ahmet ölmüştür. Kesilen ağaçlar insanlığın ve yaşamın sonu olacaktır mesajı son sahnelerde gösterilen kirlenmiş ve çorak doğa görüntüleriyle vurgulanır. Derenin içindeki bir dalı alıp diken küçük siyah şortlu çocuk Manisa Tarzanı’nın tüm yaşamını verdiği tabiat ve ülke sevgisinin çocukların ellerinde yeşereceği umudunun sembolüdür.

SONUÇ

Çevre sorununa toplumsal merkezli ideolojik bir sorun olarak bakıldığında; sanayi devriminin bir sonucu olarak göç yani kırsal alandan kentlere giden insanlar yüzünden dünya üzerindeki kentlerin nüfusunun artması, kapitalist zihniyetin her ne pahasına olursa olsun verimlilik, üretim, kalkınma üzerine yaşamı temellendirerek insanları bilinçsiz ve aşırı tüketime yöneltmesi görülmektedir. Fakat aynı zamanda kapitalist zihniyet yapısı kapitalizmin bu çelişkinin gizlemek için toplumsal algıyı çevre felaketleri üzerine yanlış ve yan yollardan yönlendirmişlerdir. Çevre sorunu yıllarca salt biyolojik kökenli bir sorun gibi empoze edilmiş, ekonomik, toplumsal ve kültürel kökenleri olan ve insanın varoluşunu tehdit eden yaşamsal bir sorun olarak algılamasına engel olunmuştur. Bu algı yönlendirilmesi ise her zaman olduğu gibi kitle iletişim araçlarının kapitalist düşüncenin ve düzenin devamı yolunda manipülatif bir biçimde kullanılmışlardır. Sinema filmleri çevre felaketlerinin nedenleri konusunda algı yönlendirme çalışmalarında en uygun örnekleri içinde barındırmaktadır. Türk sinemasında çevreye, doğanın güzelliğine ve insanlar için önemini vurgulayan bir çok film yapılmış fakat bunlar arasında eğitici, bilgilendirici ve bilinçlendirici niteliğe sahip, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların bir yansıması olarak çevre sorunlarını ele alan, farklı dönemlere ait biri belgesel nitelikli üç filmin olduğu tarafımdan tespit edilmiştir; Tanrının Bağışı Orman(1964), Tuzak(1976), Manisa Tarzanı(1994).

Bu üç filmin analizleri yapıldığında da çevreyi yok eden, onu yaşanmaz hale getiren temel unsurun kapitalizmin acımasız ve ölçsüz değer tanımayan kazanma çabası olduğu açık bir biçimde görülmüştür. Bu filmlerde çevreyi yağmalayan, onun sonunu getiren kişilerin portresi düşünsel olarak ve olaylar açısından altını çizdiğimiz tespitlere son derece uygun olduğu görülmüştür. İnsanlığın belki de son çabalarını oluşturacak bundan sonra yapılacak çalışmaların başında hiç şüphesiz çevre korumaya karşı bilinçlenme gelmektedir. Bu amaçla

her tür eğitici, bilinçlendirici ve harekete geçirici iletişimsel materyal başta sinema filmleri olmak üzere doğru ideolojik ve toplumsal tespitler çerçevesinde oluşturulmalıdır. Kirli ve tükenmiş bir çevrede insanın varlığını sürdürme olanağı olmadığı dikkate alınmalı, filmlerin içeriği ve mesajı bu çerçevede oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

MUTLU, Ahmet, Türkiye’de Çevre Sorunları Literatürünün Baskın Niteliği ve Sosyal Bilimler Yaklaşımının Gerekliliği, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/47/1037/12520.pdf>
09.04.2010

ÇAHA, Ömer,
<http://www.fatih.edu.tr/~omercaha/Makaleler/Turkce%20Makaleler/Sivil%20toplumla%20ilgili%20makaleler/CevrePolitikalari.DOC> 09.04.2010

Çevre ve Kıyı Kanunu, Beta Cep Kanunları, 2008, İstanbul

KELEŞ Ruşen, HAMAMCI, Çevrebilim, Can, İmge Kitapevi, 2002, İstanbul

Resmi Gazete, Çevre Kanunu, Sayı : 18132, Cilt : 22, 1983

Coşkun Can Aktan (Ed.) Haklar ve Özgürlükler Antolojisi, Ankara: Hak-İş Yayınları, 2000.
Kaynak:http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/yirminciyuzyilda/insan_cevresi.htm#_ftnref1 (13. Haziran.2010)

FİLMLERİN KÜNYELERİ:

“TANRININ BAĞIŞI ORMAN”

Yönetmen: Lütfi Akad

Senaryo: L.Akad/ Orhan Asena

Yapım Yılı: 1964

Türü: Belgesel

“TUZAK”

Yönetmen: Atıf Yılmaz

Senaryo: Umur Bugay

Oynayanlar: Cüneyt Arkın, Hulusi Kentmen, Selma Güneri, Ali Sururi

Yapım Yılı: 1976,

Erman Film

“MANİSA TARZANI”

Yönetmen: Orhan Oğuz

Senaryo: Nuray Oğuz

Oynayanlar: Talat Bulut, Serap Sağlar, Pınar Avşar, Nihat Nikerel, Kutay Köktürk

Yapım Yılı:1994

Promete Film